

*НІЧНІ  
КУПАННЯ  
В СЕРПНІ*

# НІЧНІ КУПАННЯ В СЕРПНІ

СЕРГІЙ ОСОКА

Львів  
Видавництво Старого Лева  
2022

**Сергій Осока**

Нічні купання в серпні [Текст] : коротка проза. 2-ге вид., зі змінами і доповненнями. / Сергій Осока. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2022. — 272 с.

ISBN 978-966-448-049-6

Ця книжка — найпереконливіший доказ, що всі ми таки родом з дитинства. У новелах та образках Сергія Осоки — анатомія дитячої душі, яку препарує душа доросла, що дорослою остаточно не стала, та не дуже й хоче. Звідси — гранична, ба — навіть позагранична, щирість. Читач вірить оповідачеві беззастережно — як чорно-білій світліні з власного дитинства. Бо всі ці на позір звичайні, традиційні, побутові сюжети, долі й почуття дорослих — рідних, односельців та «чужаків», до яких дотикається дитяча чутливість, — це про кожного. І до кожного, хто пам'ятає й береже в собі Дитину — з її відкриттями й зачудуванням світом, з її гострим болем та розчаруваннями, з її первинною любов'ю до життя і людей.

Друге видання книжки малої прози Сергія Осоки «Нічні купання в серпні» доповнене низкою нових творів, які однозначно потішать шанувальників його таланту.

УДК 821.161.2-3

© Сергій Осока, текст, 2022  
© Мар'яна Савка, обкладинка, 2022  
© Видавництво Старого Лева, 2022

ISBN 978-966-448-049-6

Усі права застережено

## ЯЙЦЕ

*Пам'ять — це не думки. Пам'ять — не доладно припасовані одне до одного слова, які дружно беруться за руки і розмірено йдуть у речення. Пам'ять — це здебільшого скалки, обривки, уламки. Частково засвічені шматки фотоплівки. Піщинки, які до крові натирають пальці в черевиках. Білий шум. Дзеркало, у якому хочеться опинитись. Пам'ять — розсічена брова. Подряпина на воротах. Коров'ячий ріг на лутці. Мороз на шкірі. Синяки на стегнах. Солодкий сік од чужих полуниць на долонях. Яма, в яку так і тягне засвітити ліхтариком. Але то тільки твоя особиста яма. Тільки ти направду здатен побачити кістки, що біліють у ній.*

*Ота миттєвість, отой раптовий виплеск у темряві, більше нікому не дасться так боляче і так однозначно.*

*Бо що б то, здавалося, таке — спогад про те, як ти колись знічев'я спалив біле гусяче яйце на піску? Років у п'ять.*

*Ти спершу порвав дідову книжку, ворухив неслухняними, ватяними ще пальцями. Чиркав сірниками по*

сторінках, тоді почав підкладати гілочок і соломки. Нарешті зверху поклав яйце. Воно там поволі чорніло з боків.

Зверху стояло гаряче літнє сонце. Усе довкола було червоним і вітряним. Ти сидів навпочіпки і паличкою потихеньку совав те яйце в багатті. А воно мовчало і чорніло. Світ не спиняв тебе, а теж мовчав, важкий і низько нахилений.

Ти не знав, не розумів, що то було не яйце, а твоє найперше відчуження світу, який, у такт із яйцем, що пульсувало до тебе і благало спинитися, теж раптово став ворожим і загрозливим.

То була твоя перша темна пляма на тілі. До тієї плями ще не скоро додадуться зморшки — спершу мімічні, а потім вікові. А ще темні кола під очима від неспанья, жовті сліди між указівним та середнім пальцем від цигарки, сиві волосини.

Ти ще про це не знав. Але — міліметр за міліметром — яйце чорніло, обвуглювалось, і крізь ту чорноту, крізь те пекло знищеної тобою невинності, крізь твої маленькі ватяні пальці, здивовані очі й губи, що тільки-но навчилися лепетати слова, уже входили і зрада, і відчай, і війна. Ти ще про це не знав і навіть не підозрював, але апарат клацнув саме тоді, як твої пальці вперше забрали чиєсь життя.

Ти нікому-нікому у своєму житті не розкажеш ні де ти взяв те яйце, ні що було там, усередині. Бо навіть аби тебе набили прутом і поставили в куток на всю

ніч, це було б уже марно, бо апарат усе одно зрадницьки клацнув саме тоді, коли ти палив яйце, коли вперше відчужував од себе лагідний картатий світ.

## БАЛАДА ПРО КВАШЕНІ ПОМІДОРИ

Історія квашених помідорів починається ранньої весни, коли ваша стара й наче вже нікуди «невгодна» прабаба, замість годинами кликати до себе смерть або навпаки — просити Бога продовжити їй віку, раптом дістає з-під ліжка вузлики й клуночки, ворочки, газетні пакунки, порвані целофанові пакетики, а часом і шматини з чистого небіленого полотна. Ваша прабаба розкладає все те на колінах, сідає при вікні й довго ворухить, перетрушує, перебирає:

— Оце, мабуть, оті, прошлогодні, сливки... чи ні... це, мабуть, ті, шо Манька привезла з Піщаного... які ж його, в чортового батька, садить?

Ваша баба, власне, дідова жінка — не забудьте ж, що вона баба тільки вам, а комусь якраз осоружна, ледача й лайлива невістка, — щоразу намагається зірвати священне таїнство підготовки насіння. Вона дістає зі своєї пропахлої хлібом торби магазинні пакетики з насінням і тиче їх прабабі у вічі:

— Ось, нате, дивіться! Яке хароше! Сортове! А в ваших вузлах — там чорти водяться! Я ось їх викину!

Ваша прабаба здивовано здвигає плечима, кидає на «оту манію» зневажливий погляд і цідить крізь зуби:

— Ольгоооо... ош не ліз...

Закінчується все щоразу одним і тим самим — невістка вдягає нову «сіреневу кохту» о чотирьох гудзиках і тікає у «свою квартиру», трикімнатну, з ванною і телевізором, у якому на вибір — звук або зображення. На прощання вона обіцяє, що тут більше й ноги її не буде, присягається, що цього року нічого не садитиме взагалі, що її пенсії цілком вистачить на мішок картоплі й три цибулини на всю зиму, твердить, що від цієї хати ніколи нічого путнього ждати не можна, бо вона проклята Богом і людьми. А оце прекрасне сортове насіння по три двадцять за пакетик вона забере з собою!

— Шоб тебе й за пупа взяло, — звично посилає їй услід ваша прабаба і продовжує свою пильну працю...

А надворі грюкає хвіртка, сердито пихкають сині сусідські «жигулі», лежить наметене, але ще не спалене торішнє листя, і вже пробивається з гілок нове. Осокори в березі стоять у воді по коліно, настає вечір, уже цвітуть одвічні болотні півники. Вам кортить гуляти, кортить дихати димом, кортить ходити ходора од весняного повітря, а ваш дід дивиться телевизор, стрясається од сміху, гладить кота, надягає і знімає окуляри...

Уже вночі ви застанете насіння у щербатеньких горщичках, надбитих мисочках і дірявих каструльках —

замоченим у воді. Битиметься нетля у вікно, ви їстимете яєчню з салом і звично дивуватиметесь — як із такої чортівні може вирости щось путнє. Але ви жодної миті не сумнівалися у своїй прабабі.

Через тиждень або півтора вранці ви вийдете надвір і побачите, що прабаба ваша на грядці. І то ж не сама. А вдвох із блудною невісткою. Ставлять тички, сапкою роблять борозенки, вкидають туди товсті набубнявілі насінинки. Ніякої розсади — зразу в живу землю. Яка там розсада...

Ваша баба, забачивши вас, розцвітає на пів поля і гукає:

— Серьооожу! А йди сюди, мій сладінький мармеладік!

Ви чогось наче соромитеся, але йдете на ватяних ногах і цілуєте свою блудну бабу в червоні розпашілі щоки, потай лізете їй у кишеню в пошуках якої цукерки і знаходите щось — «театральну» або найчастіше «м'ятну», сама баба м'ятних не любила, казала, що од них у роті холодно.

Ваша прабаба пережила невістку років на сім. Саркома. Навесні баба почала трохи задихатися, наприкінці літа вже не могла донести од колодязя пів відра води, усю осінь пролежала в лікарні, а в середині грудня померла.

Вам ніколи не забути, як мати, уже тоді, коли все було ясно і зрозуміло, послала вас пакувати бабині речі в її міській квартирі. Читачам буде не дуже цікаво знати,

як довго ви сиділи серед кімнати, не знаючи, що куди покласти і навіщо. Просто на ваших очах найважливіші і найдорожчі у житті предмети перетворювалися на мотлох, легшали, ставали невидимим пилом. Ви вдихали той пил од її старих стрічок, од її вишневих і зелених суконь, од простирадел, од надбитої порцеляни, од незчисленних чепірадлистих статуеток — і майже не відчували цього всього. Ви складали її колишні речі в картонні ящики, заклеювали їх скотчем і закурювали цигарку над кожним. Запах диму змішувався із запахом пилу, із запахом розсипаних прянощів, столітніх парфумів, індійського мила та прибрежних вишневих наливов. Речі подеколи ворушилились і стогнали — чи то від тісноти, чи від чогось іншого. Речі вже тоді знали, що їх розтикають сусідам, а решту винесуть на смітник. Вони знали, а ви — ще не зовсім.

Для вас ця напівобжита квартира з вічно порожнім холодильником, засохлим кактусом на підвіконні та чайним грибом у банці колись була порятунком од вітчи-ма, скандалів, істерик і вічного дурдому рідної домівки.

Коли ви склали всі ті речі і вдихнули весь той пил, коли сіли на підлогу й закурили вже востаннє, вам потемніло в очах. Десь поряд уже стояла сувора зимова ніч, але штори були не зняті. Тоді ви зняли всі штори — і квартира стала ще страшніша, ще незвичніша, ще порожніша — наскрізь. Як ви звідти йшли, чуючи, що вона вам зітхає вслід і кличе назад, наразі не хочеться згадувати.